

Ruzie over dijkonderhoud

Na het aanleggen van een ringdijk rond de Goese Polder in 1134 was het Bevelandse landschap een aaneenschakeling van dijkjes. Dijkjes om het water op afstand te houden. Vaak volgden er overstromingen door slecht dijkonderhoud. In 1331 leidde dit tot een rechtszaak voor de grafelijke vierschaar in Middelburg. Het vonnis luidde dat de Goesenaren moesten zorgen voor onderhoud van de zeedijk rond de Goese Polder.

Door de bevolkingsgroei ging men vanaf het jaar 1000 in Nederland steeds meer land aanwinnen. Moerassen werden drooggelegd en woeste gronden werden ontgonnen. Niet alleen ging men uit van bescherming tegen het water maar er moest ook grond komen om landbouwgewassen te verbouwen. Ook was er meer grond nodig om te wonen. Rond het jaar 1150 kwam voor eerst het woord "polre" voor, hetgeen betekende polder.

Nadat Zuid-Beveland steeds meer werd bedijkt gingen er zich meer mensen vestigen. Dat betekende dat er ook een vorm van bestuur moest komen. Wie deze eerste bestuurders waren is niet bekend. Uit een oorkonde van 1147 van de Sint Pieter te Utrecht weten we dat de broers Boudijn en Dodijn van Schenge recht hadden op het tiendrecht van de Goese Polder en Wolphaartsdijk. Het tiendrecht was van oorsprong een kerkelijke belasting in natura die de boeren aan de eigenaren van hun land moesten betalen. De grondeigenaren hadden een jaarlijks recht op een evenredig gedeelte van gewassen die op het land groeiden en van de op dat land vertoevende dieren. De tienden van de gewassen die moesten worden afgestaan (vruchtthienden), waren onder te verdelen in grove of grote tienden voor vooral tarwe, rogge, gerst en koolzaad, en in kleine of smalle tienden voor onder meer erwten, bonen, gras en hooi. Pas in 1907 werd dit tiendrecht afgeschaft. De familie Van Schenge zal in de twaalfde en dertiende eeuw een belangrijke rol vervullen in het gebied van Goes. In een volgend artikel zullen we wat meer ingaan op deze invloedrijke familie.

't Ouwe Kerckhof.

Voor de bedijking van de Goese Polder neemt men vaak 1331 aan. Eigenlijk is dit niet juist. De Goese Polder was al eerder bedijkt maar door stormvloed en slecht dijkonderhoud verdween er steeds meer land in zee. Aanvankelijk lag de kustlijn voor de stormvloed van 1134 aanzienlijk noordelijker. Toen er op 4 mei 1331 een vonnis kwam van de grafelijke vierschaar te Middelburg om te zorgen voor goed dijkonderhoud was er eigenlijk sprake van herdijking van oudland. Voor de stormvloed van 1134 had het plaatsje Goes al een geschiedenis van zo'n anderhalve eeuw. Aangenomen wordt dat in dit oud-Goes (de huidige Goese Polder) ook een kerk of kapel heeft gestaan. In 1535 vond in Goes een verkoop plaats van een boomgaard in de Goese Polder met de naam *'t Ouwe Kerckhof*. Mogelijk dat op deze plek een begraafplaats was gesitueerd.

De Vierschaar.

Het geschil bij de vierschaar gaat over de onderhoudsverdeling van de zeedijk rondom de Goese Polder. Deze dijk was er in 1331 zeer slecht aan toe. Door de vierschaar werd bepaald dat de grondeigenaren ieder een deel van de dijk moesten onderhouden. De dijk was daarbij verdeeld in goede en slechte stukken. Iedere eigenaar kreeg een goed en een slecht deel. Omdat een stuk dijk niet permanent goed of slecht was, en de grondeigenaren vaak maar weinig land bezaten, werd de dijk elke zeven jaar opnieuw verdeeld. Een dergelijke regeling zorgde vanzelfsprekend steeds voor verschil van mening. Omdat de grondeigenaren geen begin maakten met de herstelwerkzaamheden werd onder leiding van de dijkgraaf van het waterschap Bewesten Yerseke, Gillis ser Pieters, het werk uitgevoerd. In 1330 werd 16 pond en in 1331 24 pond uitgegeven aan dijkonderhoud. Dit bedrag moesten de eigenaren dubbel betalen, hetgeen ze ook gedaan hebben.

De eigenaar met de meeste grond in de Goese Polder was Jan van Beaumont (1288-1356), een jongere broer van graaf Willem III van Holland. Hij was ambachtsheer van Goes en 's Heer Hendrikskinderen. Het bedrag dat hij voor het dijkonderhoud moest betalen is te vinden in de grafelijke rekening van 1331. Het grondgebied van Goes was hem in bezit gekomen nadat het de familie Van Borselen was ontnomen. Wolfert I van Borselen (1245-1299) behoorde tot de Zeeuwse adel en was Heer van Veere. Hij gold als een vertrouweling van Floris V (1254-1296), graaf van Holland. In 1290 koos hij de zijde van de Vlamingen tegen graaf Floris V. Wolfert werd zelfs graaf van Vlaanderen. Als gevolg hiervan nam Floris V zijn goederen in beslag. Door vererving was hierdoor een groot deel van de Goese Polder in bezit gekomen van Jan van Beaumont.

FdK

Voor dit artikel is gebruik gemaakt van gegevens uit het gemeentearchief van de gemeente Goes, uit de geschiedkundige onderzoeken van Prof. Dr. C. Dekker onder de titels "Zuid-Beveland" en "Een schamele landstede", alsmede de uitgave 10.000 jaar geschiedenis der Nederlanden van Uitgeverij M.A. van Seijen.

Graaf Floris V (1254-1296) die de goederen van de familie Van Borselen in beslag had genomen.

